YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
19 päivänä lokakuuta 1995 *

Asiassa C-137/94,

jonka High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court (Yhdistynyt kuningaskunta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa,

The Queen

vastaan

Secretary of State for Health,

ex parte: **Cyril Richardson,**

ennakkoratkaisun miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY tulkinnasta (EYVL 1979 L 6, s. 24),

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa; jaoston puheenjohtaja C. N. Kakouris, tuomarit F. A. Schockweiler (esittelevä tuomari), P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, joita sille ovat esittäneet

— Cyril Richardson, edustajanaan barrister D. Rose, Vizards, Solicitorsin valtuuttamana,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Braviner, Treasury Solicitor's Department, jota avustaa D. Pannick, QC, ja barrister N. Paines,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet M. Wolfcarius ja N. Khan,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Cyril Richardsonin, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission esittämät suulliset huomautukset 18.5.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.7.1995 pidetyssä käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court on 5.5.1994 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 16.5.1994, esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979 L 6, s. 24, jäljempänä direktiivi 79/7/ETY) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Richardsonin, joka on 64-vuotias eläkeläinen, High Courtissa nostaman judicial review -kanteen käsittelyssä, koska hän katsoo olevansa sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteena sen vuoksi, että National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n (SI nro 419, jäljempänä vuoden 1989 asetus) 6 pykälän 1 momentin c kohdan perusteella 60—64-vuotiaat naiset, toisin kuin samaan ikäluokkaan kuuluvat miehet, ovat vapautettuja maksamasta farmaseuttisia tuotteita, lääkkeitä ja laitteita koskevia lääkekuluja (jäljempänä lääkekulut).

3 National Health Service Act 1977 (jäljempänä vuoden 1977 laki) 77 pykälän 1 momentin a kohdan mukaisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa Secretary of State voi antaa asetuksia, joissa annetaan lääkekulujen maksamista koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä. Social Security Act 1988:lla vuoden 1977 lakiin lisätyn 83 A pykälän 1 momentin a kohdan mukaan on mahdollista antaa sellaisia asetuksia, joissa tietyt henkilöryhmät vapautetaan maksamasta näitä kuluja. Tämän säännöksen 2 momentin mukaisesti tällaiset henkilöryhmät voidaan määritellä iän, tietyn sairauden ja heidän taloudellisten olosuhteidensa perusteella.

4 Näiden säännösten perusteella Secretary of State antoi vuoden 1989 asetuksen, jonka 6 pykälän 1 momentissa säädetään, että lääkekuluista vapautetaan

"a) alle 16-vuotiaat henkilöt;

b) alle 19-vuotiaat henkilöt, jotka saavat kokopäiväistä opetusta lain 12 liitteen 7 kohdan mukaisen todistuksen saamiseksi;

c) 65 vuotta täyttäneet miehet tai 60 vuotta täyttäneet naiset;

d) lautakunnan myöntämän voimassa olevan vapautustodistuksen saaneet naiset sillä perusteella, että he ovat raskaana tai he ovat 12 viimeisen kuukauden aikana synnyttäneet eloon jääneen lapsen tai Birth and Deaths Registration Actin mukaisesti (laki syntyneiden ja kuolleiden rekisteröimisestä) kuolleena syntyneeksi julistetun lapsen;

e) lautakunnan myöntämän voimassa olevan vapautustodistuksen sillä perusteella saaneet henkilöt, että heillä on yksi tai useampi seuraavista sairauksista:

i) pysyvä avanne (mukaan luettuna caecostomia, colostomia, laryngeostomia, ileostomia), joka edellyttää jatkuvasti siteitä tai laitteen;

ii) seuraavat sairaudet, joihin liittyy olennaisena erityinen tukihoito: Addisonin tauti ja muut hypokortikoidismin muodot, diabetes, diabetes insipidus ja muut hypopituitarismin muodot, diabetes mellitus, hypoparatyreoidismi, myasthenia gravis, myxödema (hypothyreoidismus);

iii) epilepsia, joka edellyttää jatkuvaa kouristustenvastaista hoitoa;

iv) pysyvä vamma, joka estää potilasta poistumasta asunnostaan ilman toisen henkilön apua;

f) henkilöt, joilla on Secretary of Staten myöntämä vapautustodistus tiettyjen farmaseuttisten tuotteiden tai sellaisten laitteiden saamiseksi, joilla hoidetaan todettua vammaa, mutta ainoastaan sellaisten tarvikkeiden osalta, joita todistus koskee;

g) henkilöt, joilla on voimassa oleva todistus ennakkomaksuista."

5 Secretary of State on korostanut toisaalta, että kyseisiä lääkekuluja koskeva järjestelmä ja vapautus niistä eivät kuulu direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohdan mukaiseen aineelliseen soveltamisalaan ja toisaalta, että joka tapauksessa eläkeiän saavuttaneiden henkilöiden vapautus ei kuulu tähän soveltamisalaan direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan takia, minkä vuoksi kansallinen tuomioistuin on päättänyt lykätä ratkaisun antamista ja on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Kuuluuko National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n, SI nro 419, (vuoden 1989 asetus) 6 pykälän 1 momentin mukainen säännös, jolla tietty henkilöryhmä vapautetaan maksamasta lääkekuluja tai saman asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukainen tiettyjen iäkkäiden henkilöiden tällainen vapautus direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan aineelliseen soveltamisalaan?

2) Mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, voidaanko direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaa soveltaa esillä olevassa tapauksessa?

3) Mikäli direktiiviä 79/7/ETY on rikottu, voivatko sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen yhteisöjen tuomioistuimen tuomion antamista, vedota tämän direktiivin välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tätä tuomiota edeltävältä ajalta?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

6 Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään High Court pyrkii selvittämään, voidaanko direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohtaa tulkita siten, että vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä, jossa tietyt henkilöryhmät ja erityisesti tietyt iäkkäät henkilöt, vapautetaan maksamasta lääkekuluja, kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

7 Direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan direktiiviä sovelletaan lakisääteisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa sairautta, työkyvyttömyyttä, vanhuutta, työtapaturmia, ammattitauteja ja työttömyyttä vastaan, samoin kuin sosiaalihuoltoon niiltä osin kuin sillä täydennetään edellä tarkoitettuja järjestelmiä tai korvataan ne.

8 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, direktiivin 79/7/ETY soveltamisalaan kuuluakseen etuuden on muodostettava kokonaan tai osaksi lakisääteinen turvajärjestelmä yhtä lueteltua riskiä vastaan tai sen on oltava muodollisesti samaa tarkoittava sosiaaliluontoinen avustus (asia 150/85, Drake, tuomio 24.6.1986, Kok. 1986, s. 1995, 21 kohta; asia C-243/90, Smithson, tuomio 4.2.1992, Kok. 1992, s. I-467, 12 kohta sekä asiat C-63/91 ja C-64/91, Jackson ja Cresswell, tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4737, 15 kohta).

9 Yhteisöjen tuomioistuin on myös katsonut, että vaikka etuuden myöntämismuodollisuudet eivät ole ratkaisevia etuuden luonteen määrittämiseksi direktiivin 79/7/ETY kannalta, tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluakseen etuuden on kuitenkin oltava suoraan ja todellisesti yhteydessä turvaan, jota annetaan jotakin 3 artiklan 1 kohdassa lueteltua riskiä vastaan (em. tuomiot asiassa Smithson, 14 kohta ja asiassa Jackson ja Cresswell, 16 kohta).

10 On todettava, että vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukainen etuus täyttää nämä edellytykset.

11 Ensinnäkin etuus kuuluu lakisääteiseen järjestelmään, koska siitä säädetään lailla ja se on pantu täytäntöön asetuksella.

12 Toiseksi etuus suojaa suoraan ja todellisesti direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sairautta vastaan siltä osin kuin etuuden myöntämisen edellytyksenä kenelle tahansa mainittuun henkilöryhmään kuuluvalle on aina kysymyksessä olevan riskin toteutuminen.

13 Lopuksi ottaen huomioon tasa-arvoisen kohtelun periaatteen perustavanlaatuisen merkityksen ja direktiivin 79/7/ETY päämäärän, joka on tämän periaatteen asteittainen täytäntöönpano sosiaaliturvan alalla, etuuksia koskevaa järjestelmää ei voida sulkea pois direktiivin soveltamisalasta vain sillä perusteella, että järjestelmä ei kuulu muodollisesti kansalliseen sosiaaliturvaa koskevaan säädökseen. Se Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen esiintuoma seikka, että vuoden 1977 laissa säädetään vapautus lääkekuluista, ei näin ollen kumoa edellä mainittua päätelmää.

14 Siten High Courtin ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä, jossa vapautetaan tietyt henkilöryhmät ja erityisesti tietyt iäkkäät henkilöt lääkekulujen maksamisesta, kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

15 Ennen tähän kysymykseen vastaamista on korostettava aluksi toisaalta, ettei ole kiistetty sitä, etteikö sellainen kansallinen säännös kuin vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohta merkitse suoraa sukupuoleen perustuvaa syrjintää siltä osin kuin naiset saavat vapautuksen lääkekuluista 60 vuotta täytettyään ja miehet vasta 65 vuotta täytettyään ja toisaalta, etteivätkö nämä rajat vastaisi lainmukaista eläkeikää Yhdistyneessä kuningaskunnassa naisten ja miesten vanhuus- ja työeläkkeen saamiseksi.

16 On muistettava lisäksi, että direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa sallitaan jäsenvaltioiden jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle sekä eläkeiän määrittely vanhuus- ja työeläkkeen saamiseksi että sen mahdolliset vaikutukset muihin etuuksiin.

17 Näissä olosuhteissa toisella ennakkoratkaisukysymyksellä on ymmärrettävä tarkoitetun saada tarkennetuksi se, oikeuttaako direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohta sen, että jäsenvaltio, joka on tätä säännöstä soveltamalla määritellyt naisten eläkeiän 60 vuodeksi ja miesten eläkeiän 65 vuodeksi, voi määrätä myös, että naiset saavat vapautuksen lääkekuluista 60 vuotta täytettyään ja miehet vasta 65 vuotta täytettyään.

18 Asiassa C-328/91, Thomas ym., 30.3.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-1247) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että jos direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti jäsenvaltio määrää vanhuus- ja työeläkkeen saamiseksi eri eläkeiän miehille ja naisille, sallitut poikkeukset eli "mahdolliset vaikutukset muihin etuuksiin" direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti rajoittuvat sellaisiin muissa etuusjärjestelmissä esiintyviin erilaisiin kohteluihin, jotka ovat välttämättä ja objektiivisesti yhteydessä eläkeiän eroon.

19 Tästä on kysymys, jos erilainen kohtelu on objektiivisesti tarpeellista, jotta vältetään sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vaarantuminen tai jotta taataan yhdenmukaisuus työeläkejärjestelmän ja muita etuuksia koskevan järjestelmän välillä (em. tuomio asiassa Thomas ym., 12 kohta; ks. myös asia C-92/94, Graham ym., tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2521, 12 kohta).

20 Mitä tulee vaatimukseen taloudellisen tasapainon säilyttämisestä vanhuuseläkejärjestelmän ja muiden etuusjärjestelmien välillä, on muistettava toisaalta, että edellä mainitussa asiassa Thomas ym. antamassaan tuomiossa (14 kohta) yhteisöjen tuomioistuin totesi jo, että muuhun kuin maksuihin perustuvaan järjestelmään kuuluvien etuuksien myöntäminen henkilöille, joiden osalta tietty riski on toteutunut, ottamatta huomioon näiden henkilöiden oikeutta vanhuuseläkkeeseen täyttyneiden maksukausien nojalla, ei vaikuta suoraan maksuihin perustuvien eläkejärjestelmien taloudelliseen tasapainoon.

21 Toisaalta on otettava huomioon, kuten komissio on jo todennut, että esillä olevassa tapauksessa on olemassa päinvastainen suhde vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukaisen lääkekuluista vapautuksen muodostavan etuuden ja työeläkejärjestelmään suoritettavien maksujen välillä siten, että ainoastaan jos henkilö on saavuttanut eläkeiän eikä hänen tarvitse enää maksaa maksuja työeläkejärjestelmään, hän voi saada vapautuksen lääkekuluista tämän säännöksen perusteella.

22 Näissä olosuhteissa on myönnettävä, että erilaisen kohtelun poistaminen ei vaikuta eläkejärjestelmän taloudelliseen tasapainoon.

23 Sitä paitsi ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen sanamuodon mukaan ei näytä perustellulta, että riidanalaisen säädöksen muutos vaarantaisi koko sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon.

24 Tällaiseen toteamukseen ei voi missään tapauksessa vaikuttaa se yksinkertainen tosiasia, että lääkekuluista vapauttamisen ulottaminen 60 vuotta täyttäneisiin miehiin merkitsisi sitä, että valtion rahoitustaakka sen kansallisen sairauskulujärjestelmän osalta kasvaisi. Itse asiassa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan harjoittaessaan sitä toimivaltaa, joka EY:n perustamissopimuksen 117 ja 118 artiklan

mukaan kuuluu jäsenvaltioille niiden määrittäessään sosiaalipolitiikkaansa komission järjestämän kiinteän yhteistoiminnan puitteissa, jäsenvaltiot voivat vapaasti määritellä sosiaalisen suojelun toimenpiteiden luonteen ja laajuuden myös sosiaaliturvan alalla sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavat konkreettiset toimenpiteet, ja ne voivat sosiaalikulujaan valvoessaan toteuttaa toimenpiteitä, joiden vaikutuksesta tiettyihin henkilöryhmiin kuuluvat henkilöt menettävät sosiaaliturvaetuutensa, kunhan ne tätä tehdessään kunnioittavat miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatetta (asia C-343/92, Roks ym., tuomio 24.2.1994, Kok. 1994, s. I-571, 28, 29 ja 37 kohta).

25 Lopuksi on todettava, ettei pääasiassa kysymyksessä oleva syrjintä ole objektiivisesti katsoen välttämätöntä yhdenmukaisuuden takaamiseksi työeläkejärjestelmän ja vuoden 1989 asetuksen 6 pykälän 1 momentin c kohdan mukaisen järjestelmän välillä.

26 Jos sen perusteella, että iäkkäillä henkilöillä on tavallisesti korkeammat lääkekulut kuin nuoremmilla henkilöillä, ja näin on tavallisesti silloin, kun iäkkäillä henkilöillä on käytettävissään vähemmän tuloja, voidaan mahdollisesti katsoa perustelluksi se, että tällaisilla henkilöillä on tietystä iästä alkaen vapautus lääkekuluista, tällainen toteamus ei kuitenkaan ole sen luontoinen, että se edellyttäisi, että etuuden myöntäminen noudattaisi lainmukaista eläkeikää ja siten eri ikää miesten ja naisten osalta.

27 Aivan kuten eläkeiän saavuttaneella naisella on oikeus jatkaa ammatillista toimintaansa tämän iän jälkeenkin, mistä syystä hän voi olla samassa asemassa kuin samanikäinen aktiiviväestöön kuuluva mies, samoin mies voi saada työeläkettä ennen lainmukaista eläkeikää ja olla siten samassa asemassa kuin samanikäinen nainen, joka on oikeutettu saamaan työeläkettä.

28 Edellä oleva huomioon ottaen on katsottava, että sellainen syrjivä kohtelu, kuin pääasiassa on kysymyksessä, ei välttämättä liity miesten ja naisten työeläkeiän eroihin eikä se siten kuulu direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan poikkeuksen alaan.

29 Siten toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ei oikeuteta jäsenvaltiota, joka on määrännyt tämän säännöksen nojalla naisten osalta eläkeiäksi 60 vuotta ja miesten osalta 65 vuotta, säätämään lisäksi, että naiset saavat lääkekuluista vapautuksen 60 vuotta täytettyään ja miehet vasta 65 vuotta täytettyään.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

30 Kansallinen tuomioistuin pyytää kolmannessa kysymyksessään yhteisöjen tuomioistuinta täsmentämään, onko kahteen ensimmäiseen kysymykseen annetut vastaukset huomioon ottaen syytä rajoittaa tuomion ajallisia vaikutuksia siten, että sellaiset henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen tuomion antamista, eivät voisi vedota direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan 1 kohdan välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tuomiota edeltävältä ajalta.

31 Tässä suhteessa on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuin perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisen toimivaltansa nojalla tekemä yhteisön oikeuden säännöksen tulkinta selventää ja täsmentää tarvittaessa tämän säännön merkitystä ja ulottuvuutta sellaiseksi kuin se pitää tai olisi

pitänyt ymmärtää ja soveltaa säännöksen voimaantulosta alkaen. Siten tuomioistuin voi ja sen pitää soveltaa näin tulkittua sääntöä ennen ennakkoratkaisupyyntöön annettua tuomiota syntyneisiin ja muodostettuihin oikeussuhteisiin, jos edellytykset muutoin tällaisen säännön soveltamiseen liittyvien riitojen viemisestä toimivaltaiseen tuomioistuimeen täyttyvät (ks. asia 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980, Kok. 1980, s. 1205, 16 kohta).

32 Nämä periaatteet huomioon ottaen yhteisöjen tuomioistuin voi rajoittaa vain poikkeuksellisesti yhteisön oikeusjärjestykseen olennaisesti liittyvän oikeusturvan periaatteeseen vetoamalla kaikkien niiden, joita asia koskee, mahdollisuutta vedota tuomioistuimen tulkitsemaan säännökseen vilpittömässä mielessä syntyneiden oikeussuhteiden kyseenalaistamiseksi (asia C-163/90, Legros ym., tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4625, 30 kohta).

33 Esillä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole mitään sellaista, joka oikeuttaisi poikkeamaan siitä periaatteesta, että tulkintatuomion vaikutukset alkavat tulkitun säännön voimaantulopäivästä.

34 Toisaalta on todettava, että vastoin niitä kannanottoja, joita Yhdistynyt kuningaskunta on puolustanut esillä olevassa asiassa, se ei ole ennen katsonut, etteivätkö lääkekulut sisältyisi direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohdan mukaiseen aineelliseen soveltamisalaan. Yhdistynyt kuningaskunta oli tosiasiassa 11.6.1985 päiväämällään kirjeellä ilmoittanut komissiolle direktiivin 79/7/ETY 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että se nojautuu 7 artiklan 1 kohdan a alakohtaan pitääkseen voimassa miesten ja naisten erilaisen kohtelun lääkekuluista vapautuksen osalta, mikä osoittaa, että tämä vapautus kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

35 Toisaalta se, ettei komissio ole reagoinut tähän tietoon ei ole voinut johtaa Yhdistynyttä kuningaskuntaa järkevästi olettamaan, että tämä kohtelun erilaisuus ei kuuluisi direktiivin 79/7/ETY soveltamisalaan sen 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla. Itse asiassa direktiivissä ei ole mitään erityissäännöstä, jossa velvoitettaisiin komissio joko hyväksymään tai hylkäämään sille 8 artiklan 2 kohdan nojalla toimitetut tiedot; lisäksi komissiolla perustamissopimusten yleisenä valvojana on yksinomainen harkintavalta perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen menettelyn aloittamisen suhteen.

36 Lopuksi Yhdistynyt kuningaskunta ei voi vedota tuomion ajallisen vaikutuksen rajoittamiseksi tuomion mahdollisesti aiheuttamiin taloudellisiin seurauksiin eikä siihen huomioon, että mahdollisten valitusten perustana olevia tosiseikkoja olisi usein vaikea, ellei mahdoton, tarkistaa.

37 Itse asiassa ennakkoratkaisupyyntöön annetusta tuomiosta, jossa todetaan kansallisen lainsäädännön olevan yhteisön oikeuden vastainen, jäsenvaltiolle mahdollisesti aiheutuvat taloudelliset seuraukset eivät koskaan sellaisenaan ole oikeuttaneet rajoittamaan tämän tuomion ajallisia vaikutuksia (ks. erityisesti asiat C-367/93—377/93, Roders ym., tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2229, 48 kohta). Lisäksi todistustaakka koskee tavallisesti väitteitä esittänyttä henkilöä, joten mahdolliset vaikeudet tässä suhteessa koskisivat joka tapauksessa valittajaa.

38 Siten kolmanteen kysymykseen on vastattava, ettei esillä olevan tuomion ajallista vaikutusta ole syytä rajata, ja siten sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen tuomion antamista, voivat vedota direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan 1 kohdan välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tuomiota edeltävältä ajalta.

Oikeudenkäyntikulut

39 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Koska esitetty oikeudenkäyntikuluvaatimus kuuluu pääasian asianosaisten osalta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin, kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Courtin 5.5.1995 tekemällä päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19 päivänä joulukuuta 1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sellainen National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989:n (vuoden 1989 asetus) 6 pykälän 1 momentin mukainen järjestelmä, jossa vapautetaan tietyt henkilöryhmät ja erityisesti tietyt iäkkäät henkilöt lääkekulujen maksamisesta, kuuluu direktiivin soveltamisalaan.

2) Edellä mainitun direktiivin 79/7/ETY 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ei oikeuteta jäsenvaltiota, joka on määrännyt tämän säännöksen nojalla naisten osalta eläkeiäksi 60 vuotta ja miesten osalta 65 vuotta, säätämään lisäksi, että naiset saavat lääkekuluista vapautuksen 60 vuotta täytettyään ja miehet vasta 65 vuotta täytettyään.

3) Tämän tuomion ajallisia vaikutuksia ei ole syytä rajata, ja siten sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole nostaneet kannetta tai esittäneet vastaavaa vaatimusta ennen tuomioin antamista, voivat vedota edellä mainitun direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan 1 kohdan välittömään oikeusvaikutukseen ja vaatia vahingonkorvausta tuomiota edeltävältä ajalta.

Kakouris Schockweiler Kapteyn

Murray Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä lokakuuta 1995.

R. Grass C. N. Kakouris

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja